

Četrdeset godina obaveštajno- bezbednosne službe u JNA

STOJANČE STOJIČIĆ

pukovnik

MIHAJLO SUŠIĆ

Obaveštajno-bezbednosna služba u odbrani tekovina revolucije

*Jedna zemlja je najbezbjednija
koju sam narod čuva.*

Tito

Ove godine, 13. maja, navršava se četrdeset godina od dana kada je naredbom vrhovnog komandanta NOV i POJ, Josipa Broza Tita, u slobodnom Drvaru formirano *Odeljenje za zaštitu naroda* (Ozna), jezgro današnje službe i organa bezbednosti SFRJ.

Kao što su u pobedonosnom vođenju naše revolucije i uspešnoj socijalističkoj izgradnji Titova misao i delo bili glavna pokretačka snaga, tako su i u stvaranju i razvoju obaveštajno-bezbednosne službe predstavljali temelje na kojima se razvijala celokupna bezbednost našeg društva i oružanih snaga.

Drug Tito je još u toku priprema za oružani ustanak poklanjao veliku pažnju pitanjima bezbednosti, koristeći se pri tome bogatim iskustvima naše partije i radničkog pokreta koji je u uslovima ilegalne borbe bio prinuđen da izgrađuje i stalno usavršava sopstveni sistem zaštite. Znači, od prvih dana ustanka Služba bezbednosti je delovala i bila sastavni deo narodnooslobodilačkog pokreta i razvijala se zajedno sa revolucijom, kao sastavni deo svih revolucionarnih procesa i promena u društvu. Ona je i danas sastavni deo socijalističkog samoupravljanja a i sistema društvene samozaštite kao jedinstvenog bezbednosnog sistema naše samoupravne zajednice.

Na organizovanje i razvoj službe bezbednosti u vreme priprema ustanka i u toku NOP-a uticali su različiti činioci. Pre svega, aktivnost neprijatelja u borbi protiv KPJ i NOB bila je velika. Međutim, Partija je to na vreme uočila i odmah je preduzimala odgovarajuće mere radi uspešnog suprotstavljanja. Pri tom, Partija je najčešće koristila svoje bogato iskustvo iz predratne revolucionarne borbe protiv klasnog neprijatelja, frakcionaša i ostalih neprijatelja. Ta iskustva su tokom NOP-a u borbi protiv okupatora, njegovih obaveštajnih službi, policije i kvislinga dalje razvijana i dopunjavana novim.

Masovno učešće subjekata u poslovima bezbednosti i zaštite u NOR-u posledica je njihovog čvrstog uverenja da je narodnooslobodilačka borba ne samo borba za oslobođenje od okupatora i domaćih izdajnika već, istovremeno, i borba za nove društvene odnose za pobedu socijalističke revolucije. Bez takvog uverenja u ratu protiv fašističke agresije i domaćih izdajnika ne bi se mogla obezbediti uspešna mobilizacija i aktivirati svi raspoloživi ljudski i materijalni potencijali zemlje.

Organizacija i rad obaveštajno-bezbednosnih organa u narodnooslobodilačkom ratu

Akt o stvaranju službe i organa bezbednosti od pre četiri decenije ima svoju predistoriju. Već od samog početka oružane borbe stvarani su i prvi revolucionarni organi za zaštitu naših jedinica i oslobođene teritorije od neprijateljskog delovanja. Narodne seoske, odborske ili partizanske straže i narodna milicija, bila su samo različita imena za, u suštini, istovetne revolucionarne organe čiji je zadatak bio da parališu i onemoguće akcije neprijatelja prema našim jedinicama i organima nove narodne vlasti, kao i da osiguraju red i sigurnost na slobodnoj teritoriji. Uporedo s tim, od prvih dana ustanka, stvaraju se i organi obaveštajne službe čiji je zadatak bio da za potrebe komandi i naših jedinica prikupljaju podatke o neprijatelju, njegovim snagama i namerama. Obaveštajna služba, temeljno organizovana i dobro vođena, bila je u funkciji taktike savremenog rata i omogućavala je komandama jedinica da uspešnije procenjuju snage i namere neprijatelja i da ga efikasnije tuku.

Organizovanje obaveštajno-bezbednosne službe i njen razvoj imali su svoje izвориšte u predratnoj revolucionarnoj aktivnosti KPJ, posebno od dolaska druga Tita na njeno čelo. U borbi sa špijunima, izdajnicima, provokatorima i drugim neprijateljima, naša partija je

stekla bogato iskustvo. Budnost i konspiracija bili su svakodnevna briga partijskog i skojevskog članstva, jedan od važnih uslova za opstanak i uspeh u radu, a svaka nebudnost smatrana je kao težak prekršaj partijske discipline. Na taj način bezbednost je postala i element svesti i odgovornosti, čime su onemogućavani pokušaji klasnog neprijatelja da u redovima KPJ i SKOJ-a stvara svoje pozicije.

Koristeći se tim iskustvima, Partija je uspela da u borbi protiv okupatora, njegove agenture i domaćih izdajnika razvije i funkciju bezbednosti, da organizuje prikupljanje podataka o neprijatelju i da sačuva partizanske jedinice od neprijateljske agenture i petokolonaša. Na taj način stalnim razvijanjem funkcije bezbednosti, podrazumevaajući obaveštajnu i kontraobaveštajnu delatnost, bilo je omogućeno stvaranje odgovarajuće bezbednosne organizacije.

Brojni istorijski dokumenti pokazuju da se organizacija bezbednosti razvijala pod stalnim rukovodstvom, neposrednom brigom i uputstvima Centralnog komiteta KPJ i Vrhovnog štaba, posebno druga Tita, koji je brojnim naredbama i uputstvima lično uticao na njen razvoj trasirajući ga u skladu sa ciljevima i zadacima naše revolucije. Obaveštajnom aktivnošću bavili su se komunisti skoro na svim nivoima partijske strukture, jer je to bio zadatak nerazdvojno vezan za revolucionarnu delatnost. Na taj način su štitili sebe i svoju aktivnost od prodora strane agenture i policijskih doušnika. I jedna i druga aktivnost imale su za cilj da se pravovremeno uoče namere vladajućeg režima bivše Jugoslavije, da te namere i planove Partija spremno dočeka i suprotstavi im se, kao i da sačuva svoje članstvo, rukovodstvo i organizacije od policijskih progona.

Prvi dokumenti, odnosno uputstva o organizovanju obaveštajno-bezbednosne službe, koje je drug Tito izdavao tokom 1941. godine, jesu zaključci sa sastanka Politbiroa CK KPJ održanom u Zagrebu 10. aprila 1941. godine. Na tom sastanku, u okviru priprema za dizanje oružanog ustanka, temeljito je razmatrano i pitanje informativne službe. Ocenjeno je da su neke partijske organizacije zapostavile pitanje bezbednosnog rada pa je Politbiro zahtevao da partijska rukovodstva povećaju budnost i pristupe aktivnijem prikupljanju podataka o namerama neprijatelja i njegovoj delatnosti.

Na majskom savetovanju u Zagrebu koje je održano od 3. do 5. maja 1941. godine takođe je potencirano pitanje bezbednosti. Tada je, pored ostalog, odlučeno da se u Partiji pojačaju mere bezbednosti i intenzivira obaveštajni rad. Nakon toga zaoštreno je pitanje konspiracije, budnosti i drugih mera predostrožnosti, a preduzete su i mere za stvaranje obaveštajnih uporišta u kvislinškim vojnim formacijama,

policijskom aparatu, ustanovama okupatora s ciljem da se prikupe podaci o planovima neprijatelja. S tim u vezi, u svim okružnim i drugim partijskim komitetima određen je po jedan član koji se isključivo bavio obaveštajnim radom, a za svoj rad odgovarao je sekretaru komiteta. Pri okružnim, pokrajinskim i centralnim komitetima KPJ formirani su obaveštajni punktovi.

Za razvoj i jačanje obaveštajno-bezbednosnih organa veliki značaj ima i članak druga Tita *Zadatak narodnooslobodilačkih partizanskih odreda*, objavljen u *Biltenu* broj 1 Glavnog štaba narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije, od 10. avgusta 1941. godine. U 10. tački tog članka drug Tito definiše bezbednosne mere u partizanskim odredima: »Štabovi i komesari moraju budno paziti da neprijatelj ne ubaci u partizanske odrede svoje provokatore i špijune. Ako se takvi pojave, treba ih odmah streljati i njihova imena objaviti«.

Najznačajnija odluka za jačanje obaveštajne službe doneta je na vojno-političkom savetovanju u Stolicama, 26. septembra 1941. godine, kojom i završava prva faza razvoja naše obaveštajno-bezbednosne organizacije, odnosno službe. Na tom savetovanju, pored istorijskih odluka o daljem vođenju oružane borbe protiv okupatora i kvislinga, doneta je i odluka o uvođenju obaveštajnih organa u štabovima i jedinicama, počev od Vrhovnog štaba do partizanskih odreda i bataljona. U Vrhovnom štabu NOV i POJ i glavnim štabovima formiraju se obaveštajni odseci, u štabovima odreda i bataljona postavljaju se obaveštajni oficiri, a u četama poverenici. Na savetovanju u Stolicama definisani su i zadaci obaveštajne službe u vezi sa praćenjem neprijatelja i njegovih oružanih snaga, praćenjem njegove aktivnosti na neoslobođenoj i oslobođenoj teritoriji i zaštitom partizanskih snaga i drugih organa i organizacija NOP-a od prodora neprijateljske agenture i petokolonaša.

Iako su u Stolicama donete odluke o organizovanju obaveštajne službe u partizanskim jedinicama, Vrhovni štab NOV i POJ svojim uputstvima i naređenjima neposredno utiče da ta važna komponenta oružane borbe što pre i što efikasnije zaživi u svim krajevima zemlje i u svim jedinicama i štabovima.

Tako na primer, oktobra 1941. godine vrhovni komandant, drug Tito, izdaje *Uputstvo o načinu osvajanja (oslobađanja) naseljenog mesta*, u kome, u prvoj tački, daje šta konkretno pre akcije mora da obezbedi obaveštajna služba. Istog meseca izdaje i *Uputstvo o načinu odbrane oslobođene teritorije*, gde su, takođe precizno, regulisani zadaci i obaveze obaveštajne službe.

Posle savetovanja u Stolicama u nekim krajevima zemlje održana su savetovanja o obaveštajno-bezbednosnoj delatnosti sa komandantima partizanskih jedinica, a u nekim su direktive za organizaciju te delatnosti prenošene pismenim uputstvima i naredbama. Tako, na primer Glavni štab narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske izdao je 25. decembra 1941. godine *Uput za organizaciju političke obaveštajne službe* u kome se, pored ostalog, kaže: »U svakom bataljonu i višim štabovima treba postaviti političkog obaveštajnog oficira, koji će obuhvatiti u svoj djelokrug sve vojne jedinice i sve civilno stanovništvo svog područja, dok se ne organizira civilna obaveštajna služba, koja će kasnije preuzeti civilnu službu. Za svoj rad u četama, odijeljenim vodovima, selima i mjestima imati će obaveštajni oficiri svoje povjerenike«. Na osnovu ovog Uputa u Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske formira se informativni odsek, a u odredima i komandama mesta postavlja se informativni oficir.

Glavni štab narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Bosne i Hercegovine sa odlukama u Stolicama upoznao je štabove odreda bataljona i četa svojom direktivom od 19. oktobra 1941. godine, u kojoj se, pored ostalog, kaže: »Bez pravilno organizovane obaveštajne službe nema uspješnog vođenja rata. Treba pronaći pouzdane ljude koji će štabove i komande mjesta obavještavati stalno o svemu što se radi, kako pozadi neprijatelja, tako i u našoj vlastitoj pozadini. . . Taj posao u štabu treba da vrši jedno lice koje odgovara štabu«.

U Glavnom štabu narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Srbije obrazovan je obaveštajni odsek, a u štabovima odreda, bataljona i komandama mesta na oslobođenoj teritoriji uvedena je dužnost obaveštajnog oficira.

Glavni štab narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Crne Gore organizovao je 15. novembra 1941. godine savetovanje svih komandanata i političkih komesara partizanskih odreda na kome je zaključeno: »Stavlja se kao zadatak štabovima da organizuju obaveštajnu službu. Obaveštajna služba mora se organizovati počev od najmanje partizanske jedinice pa naviše«. Pri Glavnom štabu Crne Gore formiran je obaveštajni odsek, a u odrede i bataljone postavljeni su obaveštajni oficiri.

Izvršni odbor Osvobodilne fronte u Sloveniji, u vreme održavanja vojno-političkog savetovanja u Stolicama, već je imao organizovanu obaveštajnu službu. Na predlog Centralnog komiteta KP Slovenije Izvršni odbor Osvobodilne fronte formirao je 15. avgusta 1941. godine *Obveščevalnu in varnostnu službu Osvobodilne fronte*, koja maja 1942. godine dobija konačan naziv *Varnostno-obveščevalna slu-*

žba Osvobodilne fronte (VOS). U svom sastavu imala je pored obaveštajne službe (masovne, specijalne i vojne) i egzekutivni aparat za likvidaciju izdajnika i špijuna.

U drugim krajevima zemlje, gde su uputstva druga Tita i Vrhovnog štaba NOV i POJ o organizaciji obaveštajne službe stizala kasnije, obaveštajnom službom su se bavili partijski komiteti, preko partijskih i skojevskih organizacija, partizanskih i seoskih straža, komandi mesta, narodnooslobodilačkih odbora itd.

Ratna 1942. i 1943. godina predstavljaju drugu fazu razvoja obaveštajne službe. U tim godinama usledio je veoma brz razvoj NOV i POJ. Narodnooslobodilačkom borbom je obuhvaćena cela teritorija Jugoslavije. U sastavu NOV formirani su korpusi, divizije i brigade, a u sastavu POJ partizanski odredi i teritorijalne jedinice, dok su vojnoteritorijalnu strukturu činile vojne oblasti, vojna područja i komande mesta. Međutim, došlo je i do narastanja snaga okupatora koje su angažovane u borbama protiv Narodnooslobodilačke vojske. (Krajem 1942. godine na teritoriji Jugoslavije okupator je imao oko 740.000 vojnika, odnosno preko 30 divizija).

Obaveštajna organizacija razvijala se uporedo sa jačanjem Narodnooslobodilačke vojske. Njena aktivnost je pojačana, što je bilo posledica stalnog jačanja snaga okupatora dovođenjem na teritoriju Jugoslavije novih neprijateljskih divizija. Neprekidna i veoma intenzivna borbena dejstva, koja su izvodile naše snage, zahtevala su obaveštajno pokrivanje i prikupljanje podataka o neprijateljskim snagama i objektima. U toku učestalih ofanziva koje je okupator preduzimao protiv snaga NOV (druga, treća, četvrta i peta) posebno je došao do izražaja značaj obaveštajne službe i vrednost podataka koje je prikupljala o snagama i namerama neprijatelja.

Sagledavši ulogu i značaj obaveštajnog obezbeđenja za razvoj NOP i izvođenje borbenih operacija vrhovni komandant NOV i POJ, drug Tito, preduzima nove mere za dalji razvoj obaveštajne službe. U toku 1942. godine glavnim štabovima šalje dva uputstva uz posebna naređenja, kojima usmerava izgradnju organizacijske strukture obaveštajne službe i određuje njene osnovne zadatke.

U prvom uputstvu koje je poslato 6. maja 1942. godine piše: »Sa proširenjem naših borbenih snaga, pitanje obaveštajne službe postalo je još akutnije i zahteva što hitnije i što pravilnije rešenje. Stoga je nužno učiniti sledeće:

1. U štabovima proleterskih brigada, partizanskih i dobrovoljačkih odreda treba obezbediti najpouzdanijeg druga, obavezno člana KPJ kao odgovornog za organizaciju i funkcionisanje obaveštajne

službe u njegovim jedinicama i na terenu njegovog rada. Ovaj drug podnosi izveštaj o svome radu samo štabu brigade, odnosno glavnim štabovima i direktno, preko naročito pouzdanih kurira, Vrhovnom štabu — Drugi odsek.

2. Drugovi odgovorni za obaveštajnu službu u glavnim štabovima i štabovima brigada i odreda imaju odrediti, naslanjajući se na pomoć partijskih organizacija, svoje obaveštajce u svim nižim vojnim jedinicama i na terenu na kojem odred dejstvuje, u sporazumu sa partijskim organizacijama na terenu.

3. Čitava linija obaveštajne službe mora biti strogo zakonspirisana. Čak ni pojedini obaveštajci ne smeju znati jedan za drugog, zapravo stvar treba postaviti tako da jedni druge kontrolišu, kako bi se na taj način proveravala tačnost izveštaja.

4. U interesu prikupljanja za nas dragocenih podataka, mogu se upotrebiti najrazličitija sredstva, kao i davanje novčanih nagrada kada se za to ukaže potreba. U pogledu zadataka obaveštajaca važno je obratiti pažnju na sledeće:

a) U vojnim jedinicama obaveštajci moraju biti najbudniji i stalno imati u vidu kretanje svakog sumnjivog pojedinca. Oni treba da kontrolišu veze i odnose pojedinaca sa narodom na terenu na kome se jedinica nalazi, sa građanstvom u gradovima itd., a isto tako tim putem treba kontrolisati i samo građanstvo, njegov sastav, kretanje, odnos prema nama ili prema neprijatelju itd.

b) Brižljivo prikupljanje podataka o neprijateljevim snagama, njegovom rasporedu i namerama, o pravcima kretanja, oružju, moralu kod neprijateljevih snaga, mogućnostima i izvorima ishrane, itd. Treba razvijati sistem slanja obaveštajaca presvučenih u građansko i seljačko odelo, ili meštana angažovanih za tu službu u neprijateljevu pozadinu, gradove i okolinu neprijateljskih jedinica.

c) Brižljivo prikupljati sve podatke o neprijateljima narodne borbe na terenu odreda, o tome gde se nalaze, šta rade itd.«¹

Usaglašavajući obaveštajno-bezbednosnu organizaciju sa novom organizacijskom strukturom jedinica i naraslim narodnooslobodilačkim pokretom u celini, Vrhovni komandant NOV i POJ, 27. novembra 1942. godine, donosi *Uputstvo o organizacionoj strukturi i osnovnim zadacima obaveštajne službe na oslobođenoj teritoriji*. Ovo uputstvo označava prelomni momenat u organizovanju obaveštajne i kontraobaveštajne komponente u jedinicama i na teritoriji i na osnovu njega služba se organizuje i funkcioniše sve do 1944. godine, kada je

¹ Zbornik dokumenata i podataka o NOR-u jugoslovenskih naroda, tom III, knj. 3, str. 155—158.

drug Tito, 13. maja, potpisao istorijski akt o formiranju *Odeljenja za zaštitu naroda* kao jedinstvene službe bezbednosti nove Jugoslavije.

Uputstvo od 27. novembra 1942. godine poslužilo je kao osnova za dalje normativno regulisanje svih ostalih pitanja u vezi sa bezbednošću, obaveštajnim obezbeđenjem jedinica i teritorije, šifrom, zaštitom tajnosti, vojnim sudstvom itd. Iako je Uputstvom propisano kako treba da izgleda organizacija obaveštajne službe u jedinicama i na teritoriji, Vrhovni štab je u naređenjima naglašavao da organizacionu strukturu i metode rada treba prilagođavati situaciji i opštim prilikama u pojedinim krajevima naše zemlje, ostavljajući tako punu inicijativu glavnim štabovima da iznalaze rešenja koja im najviše odgovaraju. Da bi se izbegao šablonizam u organizovanju obaveštajne službe, Vrhovni komandant je poslao posebno naređenje glavnim štabovima, u kojima je ukazao na specifičnosti pojedinih područja i stepen razvoja NOV u pojedinim krajevima čemu treba prilagođavati organizaciju obaveštajne službe. Na primer, u naređenju koje je vrhovni komandant, drug Tito, poslao 27. novembra 1942. godine Glavnom štabu Slovenije, pored ostalog se kaže: »Za organizaciju obaveštajne službe u duhu priloženog uputstva, vi ćete postupiti po sledećem: Pri glavnom štabu obrazovaćete glavni obaveštajni centar za Sloveniju. Šef centra je istovremeno član toga štaba. Zadatak je glavnog obaveštajnog centra da organizuje, upravlja i rukovodi celokupnom obaveštajnom službom na području Slovenije, u duhu priloženog uputstva«. A u naređenju Glavnom štabu Hrvatske drug Tito je dao organizacione forme i zadatke obaveštajne službe na teritoriji Hrvatske.² Ukazao je na to da organizaciju i forme aktivnosti obaveštajne službe treba prilagoditi konkretnoj situaciji i prilikama u Hrvatskoj. Sugerisao je da se teritorija podeli na četiri sektora: Gorski kotar i Istra, Banija i Kordun, Zagreb i Zagorje i Slavonija.

Zbog toga su organizacioni oblici ovih organa bili različiti u raznim krajevima zemlje. U Srbiji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, a kasnije i u Makedoniji, obaveštajni oficiri odreda i bataljona bili su organizatori i obaveštajnog i kontraobaveštajnog rada. U Hrvatskoj se, kao što je već rečeno, naredbom Glavnog štaba Hrvatske od 25. decembra 1941. godine organizuje politička obaveštajna služba. Prema toj naredbi nosioci obaveštajnog i kontraobaveštajnog rada u bataljonu i višim jedinicama bili su politički obaveštajni organi.

Na svim područjima Jugoslavije za obaveštajnu službu NOV i POJ razvijene su dve komponente: a) teritorijalna obaveštajna or-

² *Naređenje Vrhovnog štaba NOV i POJ Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske*, dokument Vojnoistorijskog instituta K-103A, F-7, dok. 24-7.

ganizacija (na oslobođenoj i neoslobođenoj teritoriji) i b) obaveštajna organizacija u jedinicama NOV i POJ.

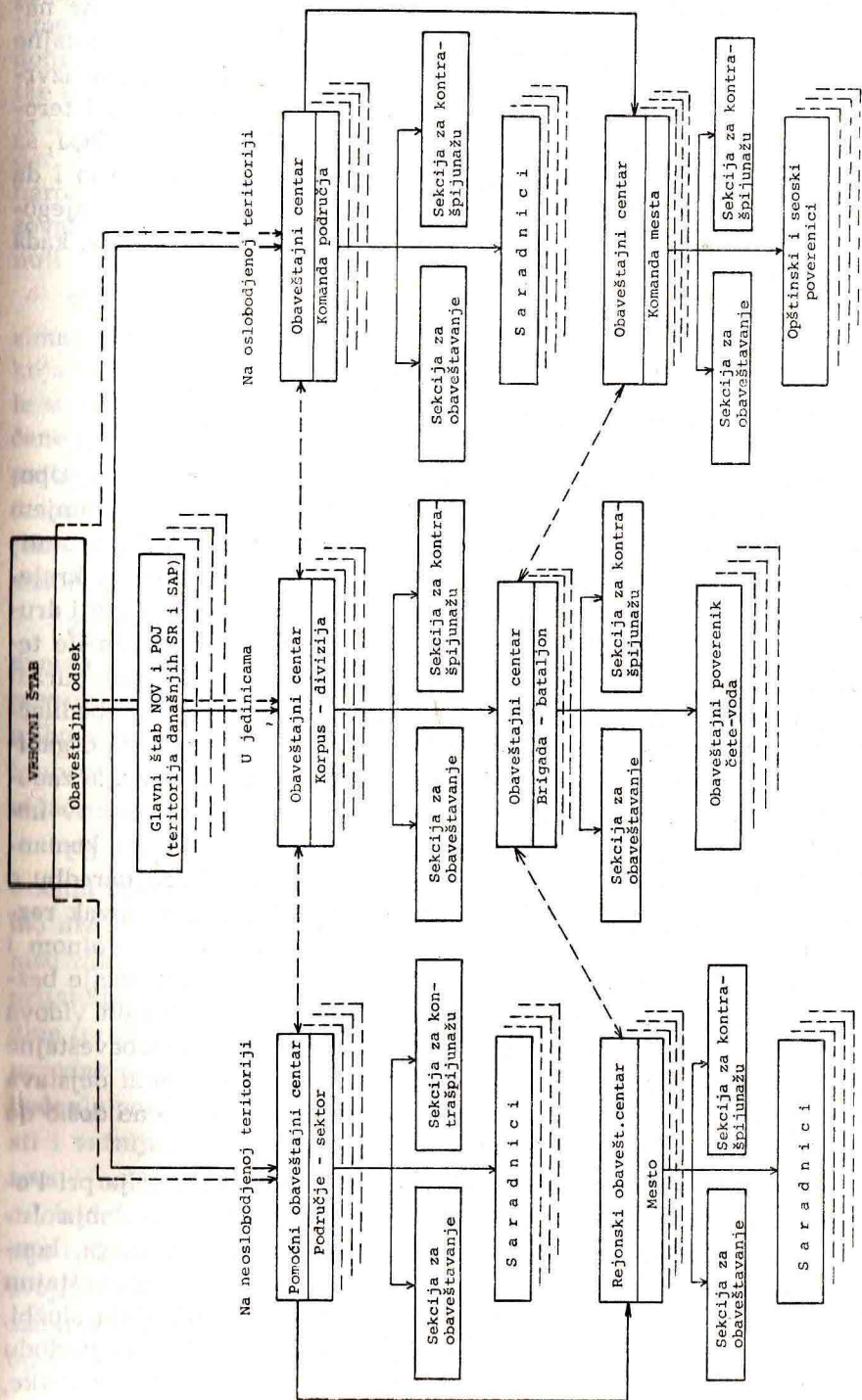
Teritorijalna obaveštajna organizacija načelno se sastoji od: glavnih obaveštajnih centara (GOC); sreskih obaveštajnih centara (SOC), a negde pomoćnih obaveštajnih centara (POC); rejonskih obaveštajnih centara (ROC) i obaveštajnih poverenika u naseljenim mestima (gradovima i selima).

Obaveštajni centri načelno su imali *obaveštajni i kontraobaveštajnu sekciju*. Rukovodilac obaveštajnog centra imao je dva pomoćnika, po jednog za svaki sektor obaveštajnog rada. Tada su vojno-obaveštajna i bezbednosna funkcija bile objedinjene u jedinstvenu obaveštajnu službu, sa jedinstvenim organima.

U svim jedinicama NOV i POJ postavljeni su obaveštajni oficiri, s tim što su u štabovima divizija i korpusa formirani obaveštajni centri sa 2 — 4 obaveštajna oficira. Obaveštajni oficiri štabova su organizovali i neposredno rukovodili obaveštajnom aktivnošću na prikupljanju podataka o snagama neprijatelja i time vršili obaveštajno obezbeđenje neposrednih borbenih dejstava.

Razvijena je potpuna saradnja između obaveštajnih organa na terenu i obaveštajnih oficira u štabovima jedinica. Budući da su jedinice bile pokretljive, one su se u obaveštajnom obezbeđenju oslanjale na Teritorijalnu obaveštajnu organizaciju na područjima izvođenja operacija. Obaveštajni centri Teritorijalne obaveštajne organizacije bili su obavezni da sve podatke koje imaju o neprijateljevima snagama daju na korišćenje jedinicama NOV koje operišu na području koje oni obaveštajno pokrivaju i da se angažuju na prikupljanju dopunskih podataka neophodnih tim jedinicama za izvođenje borbenih dejstava.

Aprila 1943. godine Vrhovni štab donosi odluku o formiranju *Komisije za borbu protiv pete kolone i terorizma*, čiji su osnovni zadaci bili da prikuplja podatke o neprijateljskim špijunima i petokolonašima i da otkriva neprijateljsku agenturu i specijalne jedinice (trupove) koje su tokom 1943. godine često ubacivane na slobodnu teritoriju radi vršenja diverzija i prepada na štabove, organe vlasti, skladišta, bolnice itd. Na teritoriji te zadatke su obavljale komisije koje su formirane u vojnoteritorijalnim komandama. S tim u vezi, tokom 1943. godine formiraju se *Specijalne jedinice za borbu protiv pete kolone i terorizma*, kao izvršni organ komisije. Tako se u Hrvatskoj maja 1943. godine formira bataljon protiv pete kolone, u Sloveniji bataljon VOS, u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori jedinice narodne odbrane, u Sremu odeljenje narodne zaštite, itd.

Organizacija obaveštajno-bezbednosnih organa u NOR-u

Radi dalje dogradnje obaveštajno-bezbednosne komponente narodnooslobodilačkog pokreta i naročito jačanja kontraobaveštajne funkcije, jer je to situacija zahtevala, septembra 1943. godine izvršena je reorganizacija Komisije za borbu protiv pete kolone i terorizma u *Odsek za zaštitu naroda* pri Vrhovnom štabu NOV i POJ, sa zadatkom da objedini obaveštajni i kontraobaveštajni rad, kao i da organizuje obaveštajnu službu za potrebe Vrhovnog štaba i u njegovoj neposrednoj okolini. Odsek je delovao do maja 1944. godine, kada je osnovano Odeljenje za zaštitu naroda (Ozna).

Formiranje Odeljenja za zaštitu naroda i njegov rad do kraja 1945. godine

U proleće 1944. godine nazirala se pobjeda nad fašizmom. Uporedo sa uspesima narodnooslobodilačke borbe i stalnim narastanjem NOV i POJ, sve se više aktivirala i međunarodna reakcija i unutrašnje neprijateljske snage. U oslobođenim i neoslobođenim krajevima zemlje delovali su saradnici okupatora, špijuni, diverzanti i druge neprijateljske banditske grupe. Svi su oni nastojali da unište tekovine naše revolucije, a da sačuvaju pozicije domaće i strane buržoazije, preduzimajući mere i akcije za uništenje narodnooslobodilačkog pokreta i njegovih tekovina. U takvoj situaciji, postojeća organizaciona struktura obaveštajne i bezbednosne službe nije mogla zadovoljiti zahteve izvršenja sve obimnijih zadataka u borbi protiv neprijatelja i njegovih obaveštajnih službi. Stoga je vrhovni komandant NOV i POJ, drug Tito, 13. maja 1944. godine izdao naredbu o formiranju *Odeljenja za zaštitu naroda*. To je logičan nastavak razvoja naše revolucije i već postignutih uspeha u NOB na vojnom i političkom planu, kao i na planu razvoja funkcije i organizacije bezbednosti. Tom naredbom borba protiv špijuna i svih drugih vidova neprijateljske delatnosti stavljena je u nadležnost kontraobaveštajne službe, odnosno *Ozne*, a obaveštajno obezbeđenje borbenih dejstava ostalo je u nadležnosti obaveštajne službe. Time je konačno došlo do odvajanja obaveštajne od kontraobaveštajne funkcije.

Ozna kao jedinstvena političko-bezbednosna organizacija pri Povereništvu narodne odbrane Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije preuzima kontraobaveštajnu zaštitu oružanih snaga, kontraobaveštajnu zaštitu oslobođene teritorije, ofanzivnu obaveštajnu delatnost protiv okupatora, kvislinga i njihovih obaveštajnih službi, kao i obaveštajnu delatnost prema inostranstvu. U čitavom periodu svog postojanja *Ozna* je izvršavala brojne složene i važne zadatke,

posebno u jedinicama NOV i POJ, odnosno Jugoslovenske armije i time znatno doprinela ukupnom uspehu u borbi protiv okupatora, domaćih izdajnika i drugih neprijatelja naše revolucije. Sve te zadatke izvršavali su njeni pripadnici suočavajući se sa neprijateljem koji je imao jaku i razvijenu obaveštajnu službu i iskusan i školovan kadar. I tom prilikom došla je do punog izražaja raznovrsna saradnja naroda i boraca sa organima *Ozne*, jer bez njihove pomoći i angažovanja gotovo sigurno da se ne bi postigli rezultati kakvi su postignuti.

Neprijatelj je krajem 1944. godine, osećajući svoj krah, preduzimao široku aktivnost u našoj pozadini. Na oslobođenoj teritoriji, koja je tada iznosila više od dve trećine prostora naše zemlje, javljale su se brojne naoružane grupe razbijenih kvislinških jedinica, ubačene grupe okupatora, grupice i pojedinci koji zbog saradnje sa okupatorom i kvislinzima nisu smeli da sačekaju sud naroda. Njihova teroristička aktivnost bila je usmerena prvenstveno na ličnosti i objekte u pozadini operativnih jedinica, s ciljem da se, narušavanjem snabdevanja, ometaju i usporavaju operacije na frontu.

Za izvršenje složenih izviđačkih zadataka u bataljonima, brigadama i divizijama NOV početkom juna 1944. godine formirane su *namenske izviđačke jedinice* — odeljenja, vodovi i čete. Ljudstvo za njihovu popunu odabirano je po posebnom kriterijumu. Pokazana hrabrost, veština i lukavstvo bili su osnovni preduslovi za izbor u izviđačke jedinice.

Pošto su operativne jedinice NOV i POJ bile angažovane u završnim operacijama za konačno oslobođenje zemlje i svaki borac je bio dragocen na frontu, a postojeće teritorijalne komande i jedinice nisu bile u stanju da se efikasnije suprotstavljaju aktivnostima neprijatelja, naredbom Vrhovnog komandanta od 15. avgusta 1944. godine formirane su specijalne jedinice koje su dobile naziv — *Korpus narodne odbrane* (KNOJ). Osnovni zadaci tih jedinica su bili: obezbeđenje pozadinskih ustanova i jedinica NOV, ustanova narodne vlasti i važnijih privrednih i saobraćajnih objekata; organizovanje potera i uništavanje ostavljenih i ubačenih neprijateljskih grupa na oslobođenoj teritoriji; obezbeđenje granica, zaštita stranih vojnih misija i diplomatskih predstavništava itd. Jedinice KNOJ-a su, sem od svojih komandi, dobijale zadatke i od organa *Ozne*, a u izvršavanju zadataka tesno su sarađivale sa narodom, organima narodne vlasti, operativnim jedinicama i milicijom.

Formiranje Kontraobaveštajne službe i Uprave državne bezbednosti i njihovo angažovanje u borbi protiv snaga kontrarevolucije

Nakon oslobođenja zemlje, 15. maja 1945. godine, borba naših naroda i naše obaveštajno-bezbednosne službe protiv ostataka neprijateljskih snaga nije prestala. Sredinom 1945. godine u zemlji je bilo oko 800 manjih ili većih naoružanih grupa sa oko 12.000 pripadnika kvislinških vojnih formacija, koji su u ratu počinili najveće zločine prema našim narodima i narodnostima. Oni su se zadržali u tajnim bazama, po planinama i drugim skrovitim mestima i uz pomoć jataka — svojih političkih istomišljenika, nastavljali su sa nedelima. Ubijali su aktiviste i predstavnike narodne vlasti, palili i pljačkali, napadali manje jedinice i pojedince iz sastava oružanih snaga i slično.

Jedan broj pripadnika domaće reakcije povezuje se sa inostranim obaveštajnim službama, ilegalno se organizuje i deluje u zemlji, povezuje se sa fašističkim emigrantskim organizacijama u susjednim zapadnim zemljama i nastoji da, uz njihovu pomoć, ostvari svoje političke i druge ciljeve. Kler, posebno katolički, nastavlja sa neprijateljskom delatnošću. Pruža podršku, zaštitu i blagosilja zločinačku aktivnost ustaških odmetničkih grupa, organizuje i sprovodi neprijateljsku propagandu, sarađuje sa ustaškom emigracijom, prihvata teroriste ubačene iz inostranstva itd. Niču i nove ilegalne terorističke organizacije kao što su »Mladi Muslimani« u Bosni i Hercegovini, VMRO u Makedoniji, »Križari« u Hrvatskoj i sl.

Posle završetka rata, u Jugoslovenskoj armiji, koja je maja 1945. godine brojala oko 800.000 ljudi, na odsluženju kadrovskog roka našao se veliki broj pripadnika bivših kvislinških vojnih formacija, raznih opozicionih elemenata, zabranjenih građanskih stranaka, profašističkih i fašističkih organizacija, osuđenih zbog raznih kriminalnih dela i slično. To je bezbednosnu situaciju u jedinicama činilo složenom i uslovalo mnogo problema, koje je, s obzirom na situaciju u kojoj se našla naša zemlja neposredno posle rata, trebalo brzo i efikasno rešavati.

Istovremeno, u skladu sa Ustavom od 31. januara 1946. godine, konstituisani su najviši zakonodavni i izvršni organi narodne vlasti, odgovarajuća ministarstva, pravosudni organi itd. među kojima i *Ministarstvo unutrašnjih poslova* i *Ministarstvo narodne odbrane*. For-

miranjem Ministarstva narodne odbrane reorganizuje se raniji *Treći odsek Ozne JA* i formira se *Kontraobaveštajna služba JA (KOS)*, a u sastavu Generalštaba JNA ostaje *Obaveštajno odeljenje* koje preuzima rukovođenje celokupnim obaveštajnim radom u zemlji i inostranstvu.

Zadaci koje je u tom periodu izvršavala Vojnoobaveštajna služba (VOS) bili su obimni i veoma složeni. Ona je trebalo da obezbedi kontinuirano praćenje i poznavanje vojne politike i namere potencijalnih agresora, da na vreme otkriva eventualne pripreme za agresiju na SFRJ, da obezbedi zemlju i oružane snage od svakog iznenađenja i da prati tretman SFRJ u stranim zemljama i vojnim blokovima. Te zadatke Vojnoobaveštajna služba, u to vreme bez dovoljno tehničkih sredstava, mogla je izvršiti samo uz velike napore, smele akcije, politički i ideološki potpuno opredeljene kadrove da čuvaju i sačuvaju stečenu slobodu i nezavisnost zemlje i stalnom dogradnjom i modernizacijom svoje organizacije.

Ozna ulazi u sastav Ministarstva unutrašnjih poslova kao posebna uprava — *Uprava državne bezbednosti (UDB-a)*. U sastavu Ministarstva narodne odbrane formira se *Odeljenje KOS-a*, u armijama i njima ravnim komandama — *odseci KOS-a*, a u divizijama, brigadama i pukovima — *opunomoćstva KOS-a*.

Organi UDB-e i KOS-a, oslanjajući se na široko razvijenu političku i zaštitnu aktivnost u najširim strukturama društva, a posebno na sve pripadnike Armije, postigli su i u tom periodu naše revolucije izvanredne rezultate u borbi protiv ustaških, četničkih i drugih naoružanih bandi, ostataka klasnog neprijatelja, strane agenture i svih ostalih koji su nasrtali na našu zemlju i Armiju. U toku 1946. i 1947. godine likvidiran je najveći broj odmetničkih grupa. Uhvaćen je i izveden pred sud naroda i međunarodne javnosti jedan od najvećih izdajnika svoga naroda, Draža Mihailović. U toku 1946. i 1947. godine, uspešnim radom organa bezbednosti u zemlju je »dovedena«, pohvatana i izvedena pred sud grupa od 96 visokih ustaških funkcionera i raznih ratnih zločinaca, na čelu sa Božidarom Kavranom i Ljubom Milošem, zloglasnim upravnikom jasenovačkog logora, u kome je živote izgubilo oko 700.000 nevinih ljudi, žena i dece. Izvedeni su pred sud i osuđeni mnogi izdajnici i saradnici okupatora.

Svi ti uspesi, postignuti su zahvaljujući izuzetnim naporima svih struktura društva, pripadnika organa i službi bezbednosti i jedinica KNOJ-a. Složenost i težinu zadatka službi bezbednosti i požrtvova-

nosti njihovih pripadnika pokazuje i podatak da je u borbi protiv odmetničkih grupa dalo svoje živote 1.100 pripadnika službi bezbednosti.

Jugoslavija je 1948. godine ušla u završnu fazu obnove ratom opustošene zemlje i već je tekla prva godina petogodišnjeg plana izgradnje socijalističke privrede. Međutim, kada su bili obezbeđeni svi bitni uslovi za brži razvitak naše mlade socijalističke zajednice, nad našu zemlju se nadvila nova opasnost — *Rezolucija Informbiroa*. Tom rezolucijom, 28. juna 1948. godine, »O stanju u KPJ«, Staljin je grubim napadima na naše državno i partijsko rukovodstvo i pozivom »zdravim snagama« da osvoje vlast, želeo da našu zemlju i Partiju potčini ciljevima svoje autokratske i hegemonističke politike. Iako je jedan broj komunista, među kojima i pojedinci iz najvišeg partijskog i vojnog rukovodstva, prihvatio Rezoluciju, ipak su ogromna većina komunista i svi naši narodi i narodnosti izrazili neslaganje sa njom i pružili puno poverenje i podršku drugu Titu i rukovodstvu KPJ.

Zbog oštarih napada, pritisaka i široke kampanje SSSR i istočnoevropskih zemalja, Jugoslavija se našla u veoma složenom položaju. Bio je to sudbonosni trenutak za budućnost naše zemlje. Ukupnoj pobedi nad mračnim staljinističkim snagama znatno su doprneli i organi i službe bezbednosti naše zemlje, zasnivajući svoju taktiku i strategiju suprotstavljanja na razvijenoj bezbednosnoj funkciji i pomoći svih građana i pripadnika Armije. Organi KOS-a su činili ogromne napore da spreče prodor neprijateljskih špijuna i defetista u redove Armije, dok su obaveštajni organi ulagali izuzetne napore na praćenju neprijateljskih aktivnosti kojima se ugrožavala bezbednost naše zemlje.

Zahvaljujući hrabrosti i odlučnosti naših naroda i Partije, slomljena je informbirovska kampanja i odnosi sa istočnoevropskim zemljama su normalizovani. Tako su jugoslovenski narodi, Partija, službe i organi bezbednosti još jednom odneli pobedu.

Govoreći o doprinosu organa bezbednosti slamanju informbirovske kampanje, drug Tito je na proslavi 20-godišnjice osnivanja organa i službi bezbednosti, rekao: »Vaša je zasluga u velikoj meri da je naša revolucija bila manje krvava od ostalih. Vi ste zajedno sa našom armijom i svim našim rodoljubima uspjeli da onemogućite klasnog neprijatelja da nastavi svoje razorno djelo i da prouzrokuje jedan nov građanski rat. Velikim djelom zasluga je naše službe sigurnosti što smo savladali teškoće do kojih je došlo 1948. i kasnije«.

Formiranje organa bezbednosti JNA i dalji razvoj obaveštajno-bezbednosne funkcije na osnovama koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite

Vojno-političke i bezbednosne procene tokom 1954. godine, a i ranije, ukazivale su da je Jugoslavija zbog svog geostrategijskog položaja, politike aktivne i miroljubive koegzistencije i nesvrstavanja, borbe za mir i progres u svetu — bila sve interesantnija za velike sile i blokove. Na našoj teritoriji intenzivirana je delatnost njihovih obaveštajnih službi, a JNA je postala jedan od najinteresantnijih objekata njihovog istraživanja i napada.

Samoupravljanje kao novi društveni odnos sve se jače razvijalo, što je uticalo i na podružtvljavanje poslova odbrane i bezbednosti. U vezi s tim, u izvršavanju zadataka bezbednosti još više su se angažovali organi komandovanja, organizacije SKJ i drugi subjekti samozaštite u JNA.

Zbog toga, 14. oktobra 1955. godine, Vrhovni komandant donosi *Naredbu o osnivanju i delokrugu rada Uprave bezbednosti i organa bezbednosti JNA*, na osnovu koje državni sekretar za poslove narodne odbrane, 24. aprila 1956. godine, propisuje *Pravilnik o delokrugu i radu organa bezbednosti JNA*, a načelnik Generalštaba JNA *Pravilnik o delokrugu i radu organa vojnoobaveštajne službe*.

Istovremeno (sa *Naredbom o osnivanju i delokrugu rada Uprave bezbednosti i organa bezbednosti*) Vrhovni komandant donosi *Naredbu o osnivanju i nadležnosti vojne policije*. Tim naređenjima i kasnijim aktima izdatim na osnovu njih, koja su regulisala stručne poslove organa bezbednosti, JNA i oružane snage u celini dobijaju savremenu, kadrovski osposobljenu i tehnički dobro opremljenu službu bezbednosti, potčinjenu komandantima jedinica (ustanova) i sposobnu da se, zajedno sa ostalim subjektima samozaštite, efikasno suprotstavi svim nasrtajima spoljnog i unutrašnjeg neprijatelja.

Organi bezbednosti su se, pored kontraobaveštajnih poslova koje su obavljali, uključili i u poslove preventivne bezbednosti čiji su nosioci komande, starešine i drugi subjekti samozaštite. Organima bezbednosti u celini rukovodi državni sekretar za poslove narodne odbrane, a po određenim pitanjima u jedinicama i komandama — komandanti. Za stručni deo poslova organi bezbednosti odgovaraju pretpostavljenim organima bezbednosti. *Pravilnikom o nadležnosti organa bezbednosti u JNA*, pored ostalog, precizirano je da je »bezbednost jedinice stvar svakog njenog pripadnika« i da su »koman-

danti jedinica najodgovorniji za njihovu bezbednost«. Takav koncept realizovanja bezbednosti nije značio umanjivanje značaja i uloge obaveštajno-bezbednosne službe i organa u sistemu bezbednosti i našeg samoupravnog socijalističkog društva. Naprotiv, obaveštajno-bezbednosne službe i organi kao subjekti jedinstvenog sistema bezbednosti i društvene samozaštite, izvršavaju značajne i odgovorne zadatke. One kao stručne službe imaju zadatak da se bore protiv obaveštajne i druge subverzivne delatnosti spoljnog i unutrašnjeg neprijatelja. Bezbednost demokratskog sistema, upozoravao je drug Tito, treba, pre svega, da je na javnim institucijama, a službe i organi bezbednosti da budu organ protiv delovanja klasnog neprijatelja i spoljne opasnosti, odnosno da otkrivaju i prate namere i aktivnosti eventualnog agresora kako bi se sprečilo iznenađenje. Konceptcija ONO i DSZ to omogućava. Ona je stabilna osnova za organizovanje obaveštajno-bezbednosnog sistema jer omogućava da se u njemu angažuju svi subjekti društva i oružanih snaga, organi društveno-političkih organizacija, radni ljudi i građani i svi obaveštajno-bezbednosni organi i službe kao specijalizovane organizacije. U tome su sadržani, specifičnost i kvalitet našeg sistema bezbednosti čija masovnost obezbeđuje obaveštajno-bezbednosno pokrivanje cele naše teritorije.

U tom, trajno važećem smislu, treba shvatiti i reči druga Tita na IX kongresu SKJ: »Sve više se potvrđuje i stanovište da zaštita bezbednosti zemlje i borba protiv kršenja normi socijalističkog ponašanja ne mogu biti stvar samo organa unutrašnjih poslova ili drugih državnih organa, već svih radnih ljudi naše zemlje, svih progresivnih snaga našeg socijalističkog društva«.

Proces izgradnje našeg sistema bezbednosti i samozaštite nije tekao bez teškoća — njega su usporavali otpori liberalističkih, tehnokratskih, malograđanskih i drugih antisamoupravnih snaga; od lansiranja teze da je samoupravno društvo imuno na sve neprijateljske i destruktivne aktivnosti, da ono automatski deluje i rešava sve probleme bezbednosti, da budnost i bezbednost mogu biti kočnica demokratskih procesa i razvoja društva itd., pa do potcenjivanja opasnosti od neprijateljskog delovanja protiv naše zemlje. Uporedo s takvim shvatanjima bilo je i dogmatsko-birokratskih prema kojima su za poslove bezbednosti nužne isključivo jake i centralizovane službe bezbednosti, koja su energično odbačena na Četvrtom plenumu Centralnog komiteta SKJ.

Na dalji razvoj obaveštajno-bezbednosne funkcije i koncepcije organizovanja i realizovanja bezbednosti našeg društva, naročito u

smislu njenog većeg podružljavanja, značajno su uticale ustavne promene iz 1974. godine i odluke i stavovi sa X, XI i XII kongresa SKJ.

Političko definisanje i normativno regulisanje mesta i uloge obaveštajno-bezbednosne funkcije i njenih organa kao i drugih subjekata bezbednosti doprinelo je još potpunijoj zaštiti našeg samoupravnog socijalističkog društva od svih nasrtaja spoljnog i unutrašnjeg neprijatelja.

Ukupnim naporima i angažovanjem svih subjekata bezbednosti i samozaštite u Armiji ostvaren je visok stepen jedinstva pogleda i akcije o svim bitnim pitanjima izgradnje JNA. Do sada su postignuti značajni rezultati, posebno u organizovanju i razvijanju savremenog sistema bezbednosti SFRJ, bezbednosti oružanih snaga i narodne odbrane u celini. Pored toga, naša Vojnoobaveštajna služba savremeno organizovana, raspolaže kvalifikovanim kadrovima i zahvaljujući tome uspešno izvršava svoje brojne zadatke na obaveštajnom obezbeđenju oružanih snaga. Za izvršavanje specijalnih izviđačkih zadataka angažuju se izviđačke jedinice opremljene savremenim tehničkim sredstvima.

Koncepcija društvene samozaštite je osnova bezbednosti našeg društva i ona se razvija u sistemu mera i aktivnosti koje organizovano preduzimaju radni ljudi i građani, organizacije udruženog rada, samoupravne interesne zajednice, društvene i društveno-političke zajednice i organizacije i njihovi organi. Na taj način stvoreni su povoljni uslovi i za efikasniji rad svih društvenih organa i službi bezbednosti, koji u okviru svojih nadležnosti, imaju odgovarajuće zadatke u borbi protiv neprijatelja.

Bezbednost u sistemu opštenarodne odbrane ima i veoma značajnu ulogu ne samo u neposrednoj ratnoj opasnosti i ratu već i u miru. U miru taj sistem mora biti efikasan u suzbijanju »specijalnog rata«, jer je poznato da se u savremenim uslovima odbrana i bezbednost zemlje, kao i odlučujuća pobeda u ratu, postižu najčešće još u miru i da bezbednost ima bitan uticaj na ratne pripreme oružanih snaga i društva u celini. Iz toga proizilazi da je bezbednost integralni deo sistema opštenarodne odbrane.

Bezbednost i samozaštita oružanih snaga zasnivaju se na sledećim bitnim osnovama: bezbednost i samozaštita su funkcija komandovanja; starešine jedinica i ustanove kojima komanduju odgovorni su za bezbednost; svi pripadnici oružanih snaga imaju pravo i dužnost da u okviru svojih zakonskih ovlašćenja preduzimaju mere bezbednosti i samozaštite; i obaveštajni organi i organi bezbednosti

organizuju i sprovode obaveštajnu i kontraobaveštajnu delatnost u oružanim snagama i pružaju stručnu pomoć ostalim subjektima koji učestvuju u organizovanju i sprovođenju mera bezbednosti i zaštite tajnosti.

U zaštiti JNA oslanjamo se na aktivnost svih subjekata samozaštite u Armiji i na tesnu saradnju sa organima državne i javne bezbednosti kao i ostalim subjektima društvene samozaštite. Pri tom imamo na umu činjenicu da je neprijatelj jedinstven u svom delovanju prema nama, pa mu se zbog toga naši organi i službe jedinstveno suprotstavljaju. U angažovanju svih činilaca samozaštite u JNA su postignuti značajni rezultati. Stoga se posvećuje puna pažnja pravovremenom i objektivnom informisanju starešinskog i vojničkog sastava i građanskih lica na službi u JNA, a obukom, političko-vaspitnim radom i drugim oblicima vaspitno-obrazovnog rada osposobljavaju se svi pripadnici JNA za samozaštitno ponašanje. Rešavana su i druga brojna pitanja i preduzimane konkretne mere kojima se samozaštita, bezbednost i politička budnost podižu na viši stepen. Produbljeno je saznanje pripadnika JNA, posebno starešina, o povećanom značaju samozaštite u savremenim uslovima a naročito o jačanju otpornosti na politički negativne uticaje. Zahvaljujući tome, idejno-politička i samozaštitna svest, otpornost i samozaštitno ponašanje pripadnika JNA su na zavidnom nivou, što potvrđuje i njihovo uspešno suprotstavljanje svim nasrtajima spoljnjeg i unutrašnjeg neprijatelja i drugim negativnim pojavama.

U minulih četrdeset godina obaveštajno-bezbednosni organi naših oružanih snaga izvojevali su pobeде u teškim i brojnim bitkama protiv raznovrsnih neprijatelja koji su na sve moguće načine, raznim oblicima i metodama, od propagande do oružanih akcija, pokušavali da ugroze našu armiju i bezbednost zemlje u celini. Bila je to surova i nekompromisna borba, borba puna izuzetnih napora pa i ljudskih žrtava kroz koju su prošli kadrovi Službe bezbednosti Armije, obaveštajni kadrovi i naši graničari. No, u isto vreme, ona je bila i škola izrastanja, razvijanja, osposobljavanja kadrova, izvanredna provera njihove operativne sposobnosti, efikasnosti, stručnosti, revolucionarne doslednosti i odanosti socijalizmu i postojanosti u izvršavanju odgovornih dužnosti koje su im poveravane. Doprinos organa bezbednosti ogleda se u efikasnoj zaštiti JNA, kao jedne od bitnih tekovina naše socijalističke revolucije i najznačajnije komponente opštenarodne odbrane. Oni su uvek bili integralni deo i značajan činilac sistema bezbednosti i samozaštite naše zemlje. Razvijali su se u skladu sa razvojem oružanih snaga u celini. Kao organi

komandovanja izvršavali su i izvršavaju zadatke iz domena kontra-obaveštajne funkcije, i za to su isključivo odgovorni. Međutim, oni imaju značajnu ulogu i u preventivnoj zaštiti i u pružanju stručne pomoći ostalim subjektima samozaštite u Armiji svesni činjenice da bez široke društveno-političke akcije i odgovornosti svih subjekata samozaštite ni organi bezbednosti ne mogu uspešno izvršavati svoje zadatke.

Uloga i zadaci subjekata samozaštite u oružanim snagama u borbi protiv neprijatelja

Sadašnja složena vojno-politička situacija u svetu i ozbiljne ekonomske i druge teškoće u zemlji, zahtevaju odlučnu borbu svih progresivnih snaga našeg društva, sa SKJ na čelu, za sprovođenje Dugoročnog programa ekonomske stabilizacije i dalji razvoj socijalističkog samoupravljanja, jer na tome se zasniva naša ukupna bezbednost, pa i bezbednost oružanih snaga. Tim pre što spoljni i unutrašnji neprijatelji procenjuju da je sada pogodan trenutak za destruktivno delovanje, što se zapaža i po nasrtajima na JNA i njene pripadnike.

Sledeći politiku i stavove SKJ, naponi svih subjekata samozaštite u JNA i dalje moraju biti usmereni na pravovremeno otkrivanje i onemogućavanje svih pokušaja neprijatelja sračunatih na organizovanu delatnost prema Armiji i u njenim redovima radi izazivanja negativnih posledica, kao i na borbu za ljude i njihovo vaspitanje na osnovama politike SKJ i revolucionarnih tekovina našeg društva.

Težište angažovanja svih subjekata samozaštite mora i dalje biti na sprečavanju delatnosti unutrašnjeg neprijatelja protiv JNA, njegove sprege sa spoljnim neprijateljem i stvaranja bilo kakvih pozicija i oslonaca u JNA. To je bitno za unutrašnju čvrstinu i borbenu gotovost jedinica i ustanova i JNA kao celine. Od našeg jedinstva, budnosti i sposobnosti u velikoj meri zavisiće i buduće ponašanje neprijatelja. Naša i tuđa iskustva nas uče da je neprijatelj jak onoliko koliko smo mi slabi.

U težištu samozaštitnog delovanja svih subjekata samozaštite mora i ubuduće biti: očuvanje i stalno učvršćenje idejno-političkog jedinstva i otpornosti armijskog sastava; neprekidno otvoreno i beskompromisno suprotstavljanje neprijateljskoj delatnosti sa nacionalističkih, birokratsko-dogmatskih, liberalističkih i drugih pozicija sup-

rotnih samoupravnom razvoju, ideologiji i politici SK; i odlučno suprotstavljanje svim pokušajima indoktrinacije i različitim oblicima specijalnog rata.

Komande jedinica, organizacije i organi SK, omladinska organizacija, sindikat, vojni kolektivi i svi drugi subjekti vojne organizacije moraju se još svestranije i odgovornije angažovati na ostvarivanju i jačanju samozaštite u JNA. Bezbednost JNA mora se zasnivati na odgovornosti i aktivnosti svih subjekata samozaštite u JNA i saradnji sa drugim subjektima društvene samozaštite.

Saveti za samozaštitu treba još više da doprinose boljem shvatanju suštine samozaštite, povećanju budnosti, potpunijem praćenju i analiziranju stanja samozaštite u jedinicama i ustanovama JNA, predlaganju zadataka i mera i usklađivanju aktivnosti svih subjekata radi efikasnijeg funkcionisanja samozaštite.

Pripadnici Armije moraju biti svesni činjenice da sadašnja spoljna i unutrašnja bezbednosno-politička situacija zahteva veće napore od svih nas. Naše jedinstvo, odgovornost, stručna i idejno-politička osposobljenost i spremnost, garancija su da ćemo i ubuduće, kao i do sada, uspešno izvršiti sve zadatke koje nam bude postavilo naše rukovodstvo i Savez komunista Jugoslavije.